

BARLANGKUTATÓ CSOPORTOK JELENTÉSEI

Az ALBA REGIA Barlangkutató Csoport 1976. évi jelentései

Kivonat a Csoport 1976. évi évkönyvéből:

T A R T A L O M J E G Y Z É K

Eszterhás István:	Köszöntő
Szolga Ferenc:	Bevezetés
Szolga Ferenc:	Csoportunk élete, társadalmi tevé- kenysége
Kárpát József:	Földalatti tábor terve az "Alba Regia"- barlangban
Kárpát József:	Az Alba Regia-barlangban rendezett földalatti tábor tapasztalatai
Szolga Ferenc:	Az Alba Regia-barlangban 1976. febru- ár 26-29-ig tartott földalatti táboro- zás tapasztalatai
Koch Zoltán:	Tábori élmények
Kárpát József:	Csoportunk turisztikai tevékenységéről
Eszterhás István:	Bulgária legjelentősebb barlangjai
Németh Tibor:	Terepbejárás, - kataszter készítés
Eszterhás István:	A burokvölgyi "terepbejárás" és ered- ményei
Kárpát József:	Terepbejárás a Kabhegy környékén
Eszterhás István:	Hamuházi-szomboly
Eszterhás István:	Hamuházi-barlang
Nagy György:	A 4421 és 4422 kataszteri számú terü- let hidrológiai és meteorológiai jel- lemzése
Szarka Gyula:	Feltáró kutatás
Eszterhás István:	A csiklingvölgyi társadalomtörténeti emlékei avagy a barlangkutatók mellék- vágányai

Kárpát József: Az Alba Regia-barlang fejlődéstörténete és karsztmorfológiai jellemzői

- 1/ A sztratokaptura elmélete, mint a speleogenézis megindítója
- 2/ A barlang fejlődése a sztratokapturát követően
 - 2.1/ A vízgyűjtőterület lecsökkenésének stádiuma
 - 2.2/ A löszképződés, akkumuláció időszaka
 - 2.3/ Ujbóli aktivizálódás, - mai fejlődési fázis
- 3/ A barlang időbeli fejlődésének komplexdiagramja
- 4/ A Kutyaág genetikai problémái
- 5/ Összefoglalás

Eszterhás István: Faunisztikai vizsgálatok az Alba Regia-barlangban

Szolga Ferenc: Egyéb adatok, tapasztalatok

Kárpát József: Matematikai módszer eróziós barlangfolyosók aktivitási idejének és fosszilis vízgyűjtőterületének meghatározására

Zentai Ferenc: Egy mikroklimatológiai probléma kapcsán

Zentai Ferenc: Deltatherm

Sebestyén Imre: Térképező vevő

Selmeczi Vilmos -
Zentai Ferenc: Barlangi hangostelefon

Papp László -
Szanyó Sándor- Digitális óra és frekvenciamérő

Végh István-
Zentai Ferenc:

Szolga Ferenc: Jövő évi terveink

Zentai Ferenc: Zár szó

A burokvölgyi "terepbejárás" és eredményei

A MKBT kataszteri pályázatára készülve tüzetesen átfésültük a Burokvölgyet, annak karsztformáit felderíteni. Továbbá, már kínos volt Bertalan Karcsi bácsival találkozni, ki már vagy tiz évi üdvözlés után azonnal megkérdezte tőlünk: Megvan-e már a "Barlang" a Burokvölgyben? - Ugyanis ő térképről és pár soros leírásból tudott egy barlangról, és arra kért minket, mérjük fel pontosan; de eddig sokszori keresés ellenére sem találtuk meg.

Már előzetesen is volt tudomásunk a völgy néhány barlangjáról. Ismertük a Nagy Csigaház-barlangot, a Borzlyuk-barlangot, a Mátyás király barlangját, a Vöröslyuk-barlangot, az Iker-barlangot, a Rózsa Sándor barlangját, a Sárkány-barlangot, és a Fehérlyuk-barlangot; de három kivételével még ezek sem lettek felmérve.

Egyetlen "nekifutással" természetesen nem sikerült a mellékvögyeivel együtt kb. 20 km-es nehezenjárható szurdokrendszeret átnézni. Már 1976. február 18-án terepszemlét tartottunk az akkor még hóval borított völgy felső, Királyszállás felőli részében, keresve ama bizonyos "Barlangot". - Nem találtuk meg! Már kezdtünk kételkedni létezésében.

A királyszállási erdész (aki azóta már elköltözött) beszélgetés közben említette "Savanyu Jóska" barlangját, ami nagy szájával, 6-8 m-es belső termével a legnagyobb barlang a völgyben. A barlangról való elbeszélése, annak helye és méretei megegyeztek a Bertalan Karcsi bácsi által jelzett adatokkal. 1976. április 11-én sikertelenül kerestük a már névszerint is ismert barlangot a Bükkös-árok betorkollása körül. E napon azonban sikeres akciónk is volt, mert végignyomoztuk a Bükkös-árkot, annak mindkét oldalát és talpvonalát bejárva. A Bükkös-árki víznyelő kibontását biztatónak találjuk (már egyszer sikertelenül bontottunk), hisz a dolomit-mészkeő határon van, a hétházpusztai erdész szerint a hóolvadás ösz-

6874

szes vizét elnyeli, valamint a mellette lévő elhagyott kőbánya egykori dolgozói említik, hogy itt barlangba szakadtak fejtés közben, melyet aztán kőtörmelékkel eltömtek. Április 25-én fényképeket készítettünk a Burokvölgy középső szakaszának akkor ismert öt barlangjáról.

1976. május 1-én Királyszállástól a Bükkös-árok betorkolásáig tüzetesen átnéztem a Burokvölgy mindkét oldalát. Sikeres nap! Tizenegy barlang került a térképre e két km-es szakaszon. A már ismert Nagy Csigaház, Borzlyuk és Mátyás király barlangján túl nyolc újabb, általunk eddig ismeretlen barlang lett felmérve. Az attrakció fénypontja pedig a végre megtalált Savanyu Jóska barlangja. Hányszor elmentem már mellette, és nem vettem észre! Nem csoda, a völgytalpról lehetetlen meglátni. A száda előtt lévő sziklatömb alulról teljesen takarja, sőt a sziklatömb a barlangot magába foglaló sziklafallal egybefüggőnek látszik. A másik hét barlang (Kis Csigaház, Bagolyvár, Zsebes, Párlányvár, Lapos, Egérlyuk, Szunyoglyuk) jelentéktelennek látszik, többségük éppen, hogy csak megüti a kritikus határát a barlangméretnek. 1976. május 11-én a Burokvölgynek a Bükkös-árok és Eszlárvölgy közötti szakaszát jártam be. A már ismert Iker-barlangon és Vöröslyuk-barlangon túl csak egyet, a Kereklyuk-barlangot sikerült ujonnan megtalálni. E szakaszon három fertő is van, ezek eliszapolódott viznyelőknek tűnnek. Az egyik fertőnél két mészegetőboksa maradványai találhatók. Ezek szerint dolomitból is égettek meszet, hisz egy km-es körzetben nincs is más kőzet. Május 25-én fényképező turát szerveztünk a völgy felső szakaszának tizenegy barlangjához. 1976. július 25-én az Eszlárvölgy és a Kereszt-árok közötti szakaszát vizsgáltam át a Burokvölgynek. A már korábban ismert Rózsa Sándor barlangján és a Sárkány-barlangon túl ráakadtam még a Kis Sárkánylyuk-barlangra és a völgy egyik mellékvölgyében, a Kis Eszlárvölgyben az Eszlárvölgy-barlangra, valamint a Rókalyuk-barlangra. A Kis Eszlárvölgy és a Fenyves-árok betorkolása közötti szakaszon van az "Obelisk"-nek nevezett 3 m magas, 60 cm átmérőjű

karsztos sziklatorony is. Ilyen jellegű torony a völgy más részein is van csak kitettebb helyen, közel a völgyperemhez, így sokkal romosabb állapotban.

1976. szeptember 28-án, illetve október 3-án újabb két barlangot sikerült megtalálni a Fenyves-árok torkolata közelében, a Csőbarlangot és a Lyukacs-barlangot. Máig a Burokvölgyből 22 barlangot (a legnagyobb 25 m, a legkisebb 2 m) és 5 karsztos sziklatornyot ismerünk. E karsztformák elsősorban kriofrakcióval és aprózódással és csak másodlagosan az oldódás hatására keletkeztek. A barlangokban kevés cseppkő és pizolit van, többnyire szenilis állapotban.

További kutatásuk paleontológiailag látszik biztatónak. "Klasszikus" víznyelő csupán egy van, a Bükkös-árokban; a Burokvölgy egésze víznyelőként viselkedik, de felső szakaszában található három nyelő-katlan, középső szakaszában pedig négy eliszaposodott, már vizzáróvá lett hasonló katlan.

A dőlésszögmérések arra utalnak, hogy a völgy antiklinális szerkezetű. Szinte teljes egészében nori földolomitban alakult (csak a Bükkös-árok felső szakasza nori dachsteini típusu mészkő). Karsztosodása a Pleisztocén interglaciálisiban kezdődött. A Burokvölgy növényvilága is különösen érdekes, mely sok relikturnövényt is tartalmaz, úgy mint a magyar körtét, havasi hagymát stb.

Bizunk benne, hogy a völgy karsztobjektumainak nagyobb részét már ismerjük és csak kisebb része az, amely továbbra is rejtve maradt előttünk.

Eszterhás István

Terepbejárás a Kabhegy környékén

1976. november 22-én tapasztalatszerzés céljából felderítő terepbejárást hajtottunk végre a Kabhegy Ny-i oldalán a Padragkut körzetében levő karsztos területen. Terepbejárásunk célja újabb adatok szerzése volt a Bakony e barlangkutató körökben kevésbé ismert, de ennek ellenére igen ígéretes karsztterületéről. Köztudomásu, hogy a Kabhegy körzete a Bakonynak szinte egyetlen allogén karsztterülete, ahol a főnummulinás mészkő és bazalttakaró határán már ismert néhány víznyelő, pl. a Macskalikak. Felderítő utunkon a Padragkuttól K-re 2,5 km-re található 380-400 m magasságu plató egy részét vizsgáltuk át, laikusoktól kapott információk alapján, amelyek jelentős karsztobjektumok létezésére utaltak.

Az erdészeti utmutatása alapján részletesen 0,5 km²-nyi erdős területet vizsgáltunk át eredményesen. A nummulinás mészkőből és bazalttakaróból felépülő fennsíkron 30 db jelentős töröt és víznyelőt találtunk, amelyek a bazalt-mészkő határvonalon sorakoznak.

Az objektumok legnagyobb része hatalmas méretű 12-18 m mély és 15-35 m átmérőjű, kettő közülük igen jól fejlett víznyelő, amelyek közül egyet működés közben figyeltünk meg.

A markáns, meredekfalú töbrökben sok felszakadás és nyelésre utaló nyom van. Az objektumok morfológiai képe és térbeli elhelyezkedése alapján joggal tétélezhetünk fel egy viszonylag fejlett barlangrendszerre, amelybe több helyen is lehetőség nyílna a bejutásra, némi bontás alapján.

A jövőben érdemesnek látszik munkát fordítani a terület minél tökéletesebb karsztmorfogenetikai és speleológiai megismerésére, mivel nemcsak igen sajtóságos karsztfejlődési processzus elemzésére nyílna mód, hanem felhasználva a vizsgálatok eredményét, újabb jelentős bakonyi barlangrendszer feltárásában

is reménykedhetünk. A fentiek alapján megkezdjük egy "Kab-hegy-77" program kidolgozását, - a kutatás előkészítése érdekében.

Kárpát József

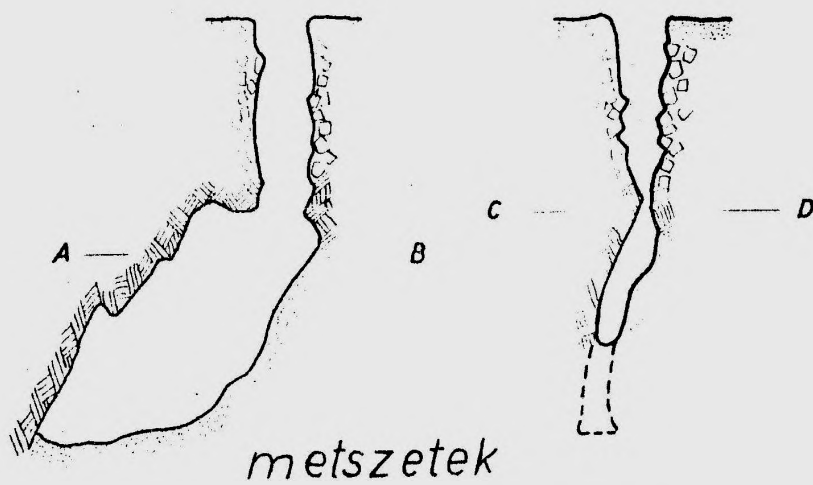
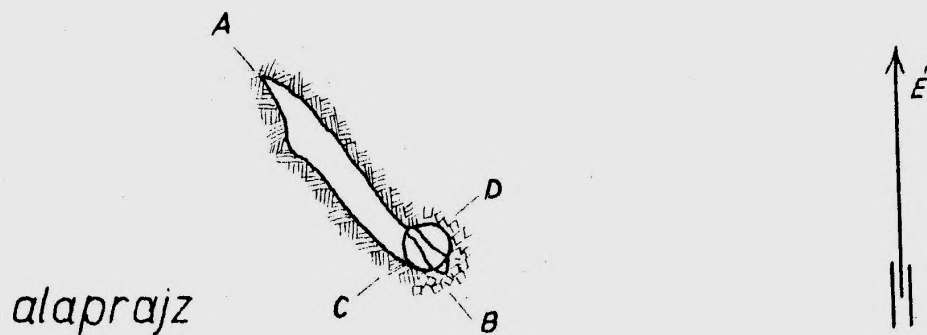
Hamuházi-zsomboly

A Tés-Mellári fennsík karsztos tönkjének északnyugati peremén van. Hamuháztól nyugat-északnyugat (azimut: 300°) felé 800 m-re levő zsombolyt ez irányból erdei szekéruton lehet megközelíteni. Egy délről jövő hasonló szekérut betorkolása után 15 m-rel jobbra (délnyugatra) az uttól 12 m-re található a zsomboly felszakadása a tölgyerdőben, közel az erdőszélhez. Tengerszint feletti magassága a felszínen 413 m. Befoglaló kőzete középső kréta, albai sárgás cukorszövetű mészkő márgás keveredéssel kovaszivacstü maradványokkal.

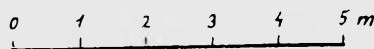
Mélysége 6,2 m, a bejárattól a legtávolabbi pontja 9,5 m-re van. A zsombolyt 1976. október 10-én kerestem fel és készítettem róla térképet. Már 1960-ban készült róla felmérés és terepjelentés, ekkor akadt rá Markó László, aki akkori állapotának megfelelően feldolgozta. A zsomboly a felszínen 80 x 80 cm nagyjából kör alakú felszakadással indul és 2,5 m-ig függőlegesen közel ezzel a szelvényvel folytatódik. 2,5 m-nél délkelet-északnyugat irányu repedéssé szűkül, mely átlagosan 25 cm, de legszűkebb, középső részén csak 18 cm. A 3 m-es mélység után már nem függőlegesen folytatódik, hanem északnyugati irányban 50° -os lejtéssel egy 60 cm széles és 3 m magas hasadékteremben folytatódik. A terem utolsó 2 m-es szakaszának alja már közel vízszintes. A bejárati akna legfelső 30 cm-re rendzina talajban, további 2 m-es része 15-20 kg-os darabokból álló kőzettörmelékben van, a szükülettől tovább szátkő alkotja az aknát és a hasadékterem oldalfalait. A te-

HAMUHÁZI ZSOMBOLY

felmérte: Eszterhás István 1976

mérték 1:100

rem alját laza földes törmelék borítja, mely nagy valószínűséggel álfenék lehet. A zomboly a kréta és jura rétegsor tektonikus határának közelében egy északnyugat-délkelet irányú repedés mentén felharapódzással keletkezett. Valószínűleg egy nagyobb üregrendszer felszinközeli szakasza. Behullott bogarakon és csigákon kívül dalosszunyogok lakják. Feltáró kutatása nagyobb barlangrendszerbe való bejutás reményével kecsegtet.

Eszterhás István

Hamuházi-barlang

Az Uttörő-forrás időszakos vízfolyású völgyének, a Csikling-völgynek jobb oldalában található, a völgyfőtől kb. 700 m-re 5 m-es viszonylagos magasságban, a Csiklingvár romjaitól északnyugatra nagyjából 100 m-re. Tengerszint feletti magassága 390 m. A barlang egy felső krétából származó hippurites mészkősziklában van, melynek dőlése $20^{\circ}/130^{\circ}$. Emberileg járható bejárata csak egy van, ez nyugat felé, a völgyre néz, de van még két szűk nyílása dél felé. A bejárattól néhány méterre észak felé, ugyanabban a sziklatömbben még két sziklaüreg is van (50 x 70 x 30 cm és 100 x 160 x 60 cm.) Járható hossza 6 m (teljes hossza 14 m).

A barlang már régebben ismert, Bertalan Károly is megemlékezik róla Bakonyi barlangkataszterében, de valószínűleg a neolitik kor e vidéken élő emberei is ismerték, kiknek szerszámaiból sokat találtunk a környéken; továbbá már a korábbi években csoportunk, az Alba Regia is adott róla terepjelentést az MKBT-nek. Ismételten 1976. szeptember 26-án lett feltérképezve.

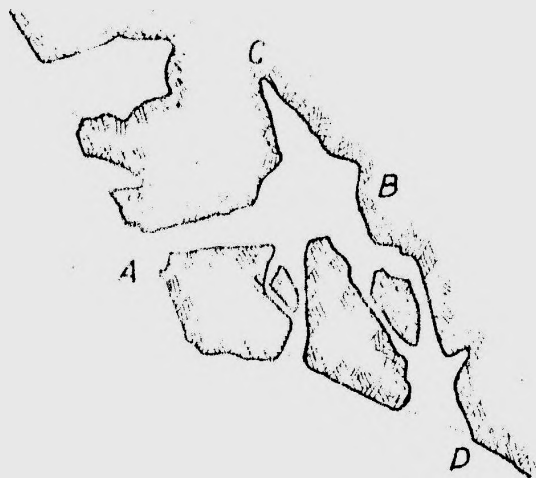
A meglehetősen szűk, a talpon 50 cm széles és 40 cm magas bejárata a sziklafal alján nyílik. Kuszva juthatunk be a 3 m

6874

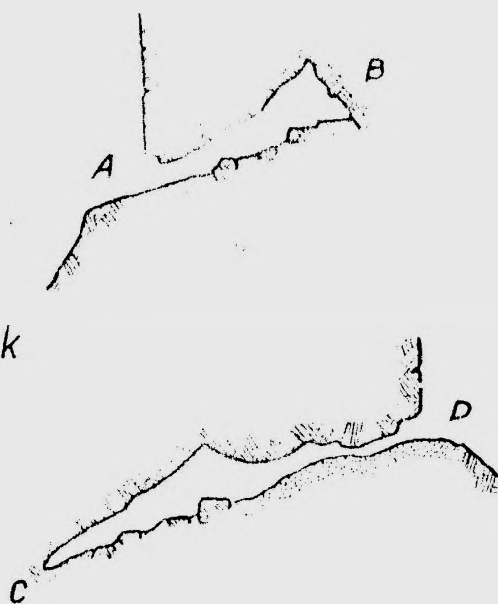
HAMUHÁZI BARLANG

felmérte: Eszterhás István 1976.

alaprész

metszetek

mérték 1:100

hosszu Bejárati folyosóba, mely 20° -osan emelkedik és végén 110 cm-re szélesedik, magassága pedig már eléri az 1 m-t. A bejárattól 2 m-re jobbra, dél felé kettéágazó, majd ismét egyesülő járhatatlanul szűk csatorna vezet a külszínre a sziklatömb déli oldalának aljához. A bejárati folyosó végét egy északnyugat-délkelet irányú folyosó keresztezi, ennek emelkedése délkelet felé 20° . Legmagasabb pontja közepén 80 cm, északnyugat felé, balra magassága és oldalfalai is összeszűkülnek vak ággá, délkelet felé, jobbra a vak ági végtől 360 cm-t járható, átlagosan 1 m széles, 50 cm magas folyosója, majd kettéágazik és járhatatlanná szűkül. Az elágazott részek 130 cm után ismét egyesülnek és 70 cm szélesen, előbb 30 cm, majd 40 cm magasan, további 120 cm után a felszínre szintén a sziklatömb déli részének aljára vezet a már egységes ág. A barlang folyosóinak háromszögszelvénye arra utal, hogy repedések mentén kioldással keletkezett.

Cseppkövek nincsenek benne, de van aprószemcsés karfiolszerű pizolit a bejárati folyosó kiszélesedő baloldali, északnyugati falának aljában és a Keresztfolyosó vak ágának északkeleti falán. Feküjét kötörmelék, szerves rothadékkal dusított rendzina talaj és falevelek borítják.

A kis barlang élővilága meglehetősen mozgalmas. Növényvilágát sokféle kétszikű csiranövény és algák képviselik. Faunájából pedig egyszeri bejárás alkalmával is 4-5 féle bogárral, kétféle légygel, egy kicsiny szürke ugróvillással, kétféle csigával, kétféle pókkal, dalos szunyoggal, továbbá egy borzzal találkoztam.

A jövőben biológiai és paleontológiai kutatása látszik biztatónak, esetleg történelmi emlékeket is tartalmazhat feküje.

Eszterhás István

Feltáró kutatás

Az 1975. évi jelentésünkből ismert, hogy az év számunkra legjelentősebb feltárási eredménye volt a 44. sz. nyelőben történt bontás, mely az Alba Regia-barlang feltárását eredményezte. Ez a felfedezés egyéb munkáink mellett a feltáró kutatás fő irányát is meghatározta az 1976-os évre. Ez mellett számos más nyelőben is végeztünk bontási munkákat több-kevesebb sikerrel.

Alba Regia-barlang

A barlang feltáró kutatásával kapcsolatban a következő problémákat kellett megoldani:

- 1/ A jelenleg ismert szakasz biztosítása
- 2/ A végpont további kutatása
- 3/ A barlang alapos átkutatása, esetleg újabb járatok feltárása
- 4/ A környező nyelők és a barlang kapcsolatának összefüggés vizsgálata.

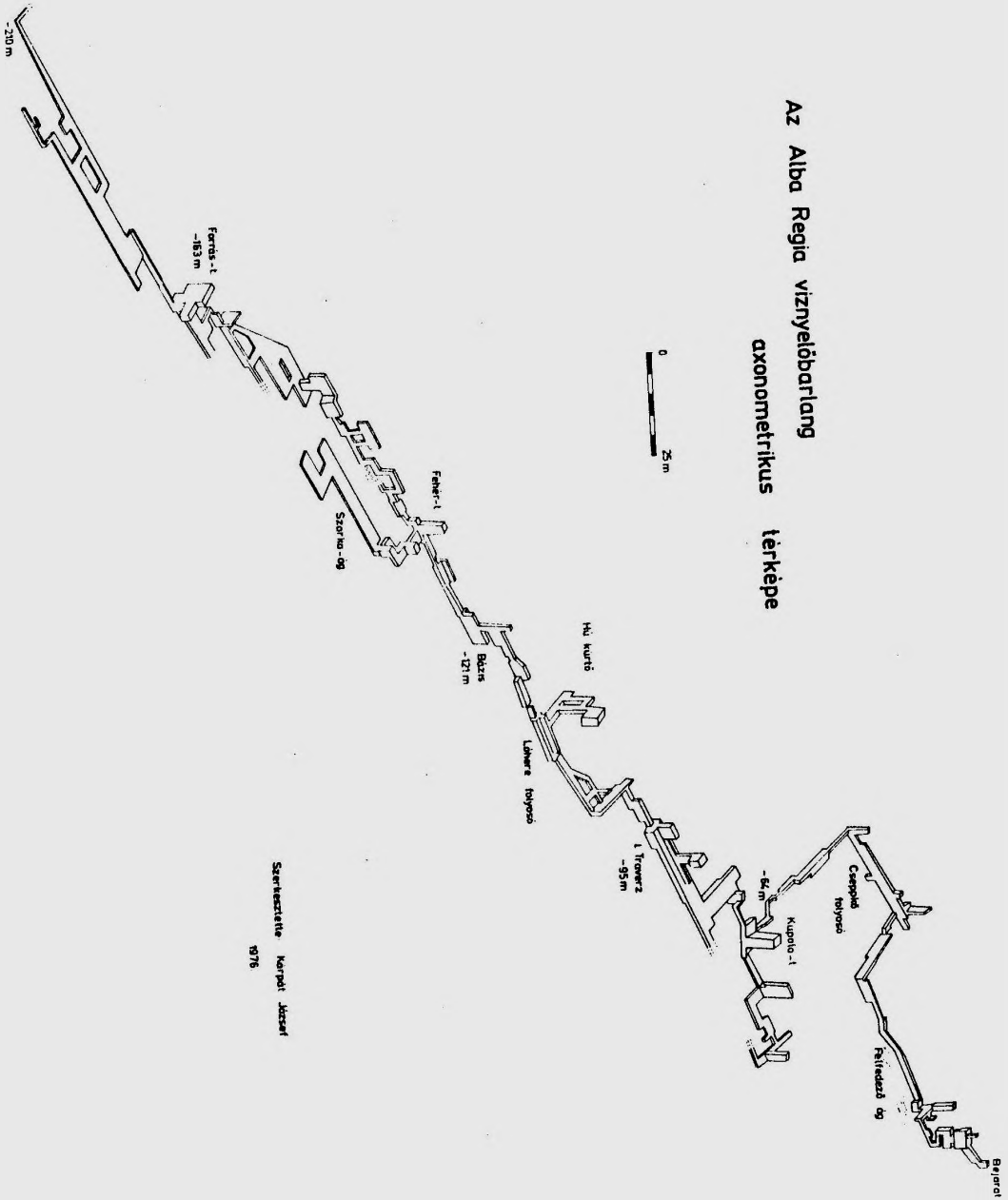
1. A jelenleg ismert szakasz biztosítása

A barlangnak 180-200 m mélységig történt viszonylag gyors feltárása után szükségessé vált a főágban való közlekedés biztonságossá és viszonylag kényelmessé tétele.

A végpont kutatásának egy fontos előfeltétele, hogy minél kisebb energiafelhasználással gyorsan és biztonságosan lehessen elérni a mindenkori munkahelyet és vissza a felszint.

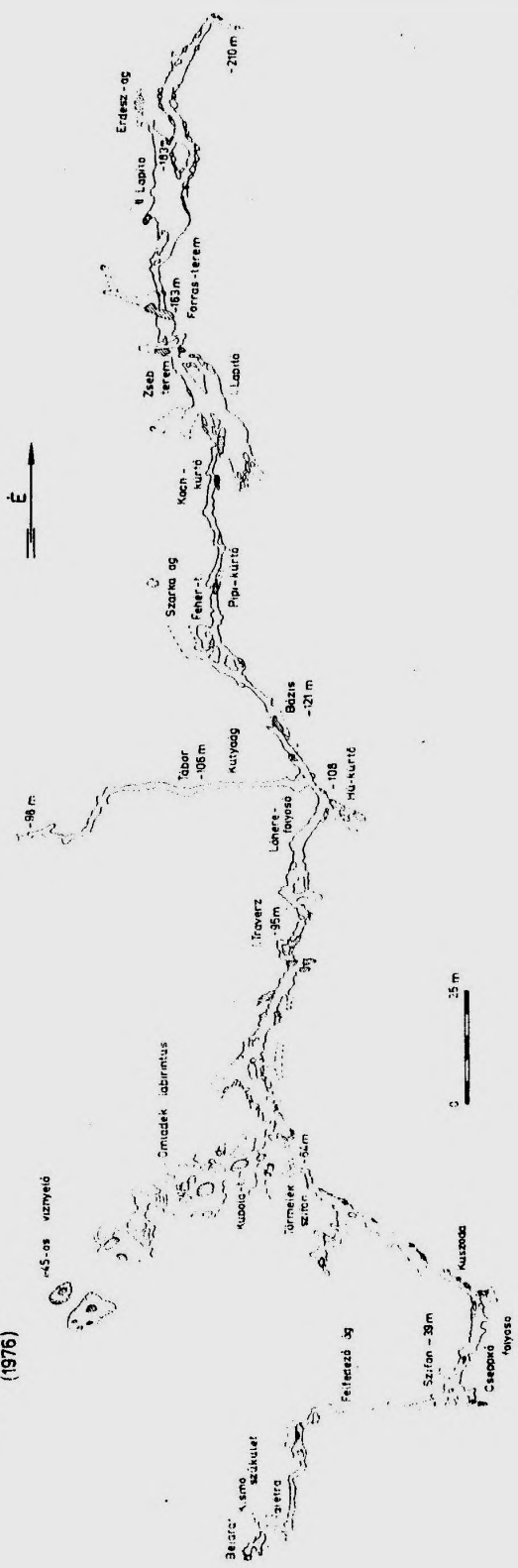
A földalatti táborok szervezése ezen a téren nem vezetett eredményre. (Részletesebben ezen jelentésünkben.)

Az Alba Regia víznyelbárlang
axonométrikus térképe

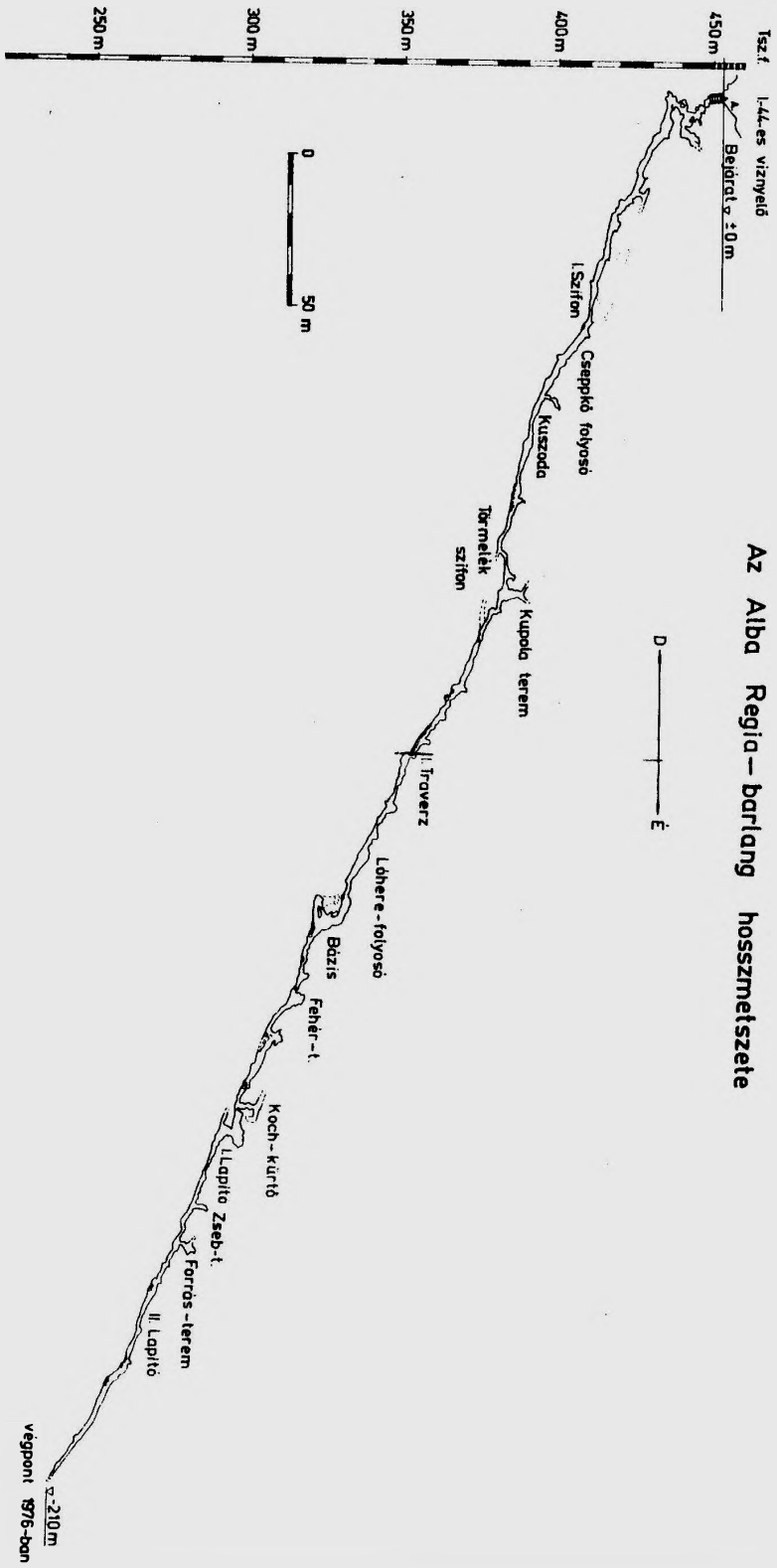

Szerkesztette: Kerpál József
1976

Az Alba Regia - barlang
 alaprajzi térképe
 (1976)

Az Alba Regia-barlang hosszmetésze

Ezen célok érdekében a bejárat 3 m mély aknát tömör fa-
ácsolattal biztosítottuk a besuvadás ellen. A bejárat utá-
ni 20 m-es omladékos szakaszt a lehetőségekhez képest ki-
tágítottuk és részben biztosítottuk omlás ellen. A "Kis-
-Mó" szűkületet kitágítottuk, megkíséreltük egy fölötte
lévő kerülőág kibontását, de ez nem vezetett eredményre.
A felfedező ág elejére egy falétrát építettünk be. A vi-
zesszifon mögötti agyagréteg eltávolításával és a járat
tágításával azt kényelmessé és viszonylag szárazzá sike-
rült tenni.

Sajnos nem mondhatjuk el ezt az "U" szifonnál, mely csa-
padékos időben csaknem teljesen feltelik vízzel és csak
a szifon "átuszásával" teszi lehetővé a továbbjutást. (Pl.
tavaszi földalatti tábor.)

Ennek elkerülése érdekében a szifon mögött egy annál ala-
csonyabb szintről a jelenlegi főágból valamikor a főágot
az "U" szifonnal összekötő, de később elagyagosodott já-
ratból egy hosszú szakaszt bontottunk ki. Az összekötést
még nem sikerült megvalósítani. Az újra felmérések szerint
még kb. 1,5 m van hátra az átlyukasztáshoz. A barlang to-
vábbi szakaszán két helyen építettünk be vaslétrákat, va-
lamint a végpont előtti lapítóba egyszálas acélsodronyra
felszerelt alumínium-fokos kapaszkodókat.

2. A végpont tovább kutatása

Az év során csoportunk számára a legfontosabb és legtöbb
energiát igénylő munka az Alba Regia-barlang végpontjának
kutatása volt. Ezen munka jelentőségét az növelte, hogy
itt jutottunk a fennsík legmélyebbére kb. 220 m-re. Te-
hát itt vagyunk legközelebb a karsztvízszinthez.

A végponton feltáró munkát nehezíti a 4-4,5 %-os széndi-
oxid tartalom, valamint hogy komoly fizikai igénybevételt
jelent az oda való lejutás, amely során a ruházat teljesen

átmedvesedik, mindez a mélység arányában fizikailag és pszichikailag kedvezőtlenül hat a kutatókra.

A végpont kutatását elsősorban nagyobb akciók szervezésével folytattuk, először földalatti tábor szervezésével - de ez nem vezetett eredményre - majd a tavaszi, illetve nyári tábor során végeztünk nagyobb munkát.

A végpontot egy lapos 7-8 m széles lejtős járat jelentette, melynek a bal- és jobb oldali omladékos végénél lehetett továbbjutásra számítani.

Először baloldalt kísérleteztünk bontással, a munkát az jelentette, hogy a lapos elszűkült járatba az agyagba beágyazódott köveket ki kellett emelni, így járható szelvényhez jutottunk. A bontások során 25 m-t sikerült előre jutni. A járat vége szélesen ellaposodik, a vége előtt egy kürtőbe mintegy 4 m-re jutottunk fel. A további kutatást ezen az oldalon talán a kürtőben lehetne megkísérelni.

A jobboldalon végzett bontásokkal 35-40 métert sikerült előre jutni a járat jelenlegi végpont előtt 5-6 m-rel, majdnem 90°-al esésirányba elfordul.

Ez a szakasz egy 1-1,3 m széles, az alján kissé kiszélesedő sáros, vizes, lapos hasadék, ahol egy-egy leszálló csoport csak méterenként tudott előre haladni. Jelenleg a hasadék folytatásaként egy szűkebb szakasz után egy cspásirányú tágulat látható.

A szűkületben eddig még nem sikerült tuljutni, az utolsó kísérletnél oxigén palack segítségével megpróbáltuk enyhíteni a légzési nehézségeket, és kedvező lélektani hatást teremteni a talán utolsó akadály leküzdéséhez, a karsztvizszintre vezető uton. A kutatások további szaka-

szában a továbbjutást, vagy ennek a szűkületnek a kibontásával, vagy a lapító egy magasabb pontján újabb járat kibontásával lehetne megkísérelni.

A barlang további sikeres feltárása elsősorban lélektani probléma. (Bár a jó kondíció sem szükségtelen.) Az Alba Regia-barlang az 1976-ban történt feltáró kutatásnak eredményeként jelenleg kb. 220 m mély.

3. A barlang alapos átkutatása, esetleg újabb járatok feltárása

A végpont feltárásával párhuzamosan egész évben folytattuk a már ismert barlangszakasz alapos átkutatását.

Az omladék labirintust a leomlott kövek félrerakásával majdnem teljes egészében bejártuk.

Az omladék labirintus alsó szakaszán a jelenlegi fő dőlésirányra merőlegesen megbontottuk az omladékot és egy 4-5 m hosszú omladékos járaton egy terembe jutottunk, mely a labirintus alatt azzal megegyező dőlési irányu mál-ladékonyabb rétegben keletkezett. Jelenleg is aktív szakasz, vízfolyási nyomokkal. Követve a vízfolyás útját 5-6 m-t jutottunk előre, ott elagyagosodik a járat.

Az omladék labirintus felső szakaszán kisebb bontásokkal egy 25-30 m-es szakaszt tártunk fel, az omladék közt lejtősen felfelé haladva. Legmagasabb pontján egy kisebb terem található, a teremből 2 m-re egy 5 m-es kürtő vezet lefelé.

A terem főtéjét tisztára mosott nagyméretű labilisan összeékelődött kövek alkotják. Valószínű a 45-ös nyelő jelenleg aktív nyelőrésze csatlakozik itt be a barlangba. Helyzetéből és a tisztára mosott kövekből erre lehet utalni. Ezen terem alatt találtunk egy viszonylag keskeny

lapos hasadékot, mely az omladék labirintus alatt feltárt teremmel megegyező irányu.

Valószínű a 45-ös nyelő vize ezen keresztül jut le a labirintus alatti terembe és onnan a barlang még jelenleg ismeretlen pontján csatlakozik a főágba, ezért nem találunk vízfolyási nyomokat az omladék labirintusban.

Szarka-ág. A teremből kiindulva a főág kürtőjének bal oldalán mintegy 3 m magasan találunk egy járatot. Ez 50-70 cm magas, 3-4 m széles lapos elagyagosodott járat első szakaszán a főágtól távolodik, majd egy kisebb kürtő után azzal majdnem párhuzamosan és a főág irányába lejt. Ez a szakasz már 6-7 m-re kiszélesedik, középen a vastag agyagban egy víz által kihordott csatorna húzódik, mely fölött a mennyezeten egy lóhere szelvény található.

A járat a vége felé egyre jobban lejt a főág irányába, majd jobbra fordulva követi a dőlés irányát és széles szakaszon ellaposodik.

4. A környező nyelők és a barlang kapcsolatának összefüggés vizsgálata

45-ös víznyelő:

A 45. sz. nyelő az Alba Regia-barlangtól É-ÉNy-ra az erdőben, mintegy 50 m-re található. A nyelő járatai az omladék labirintusnál csatlakoznak be a barlangba. Amennyiben itt sikerülne bejutnunk, úgy esetleg kikerülhetnénk néhány kellemetlen szakaszt - "U" szifon, vizes szifon, "Kis-Mó" szükület. -

A 45-ös szabad járatain keresztül kedvezővé tehetnénk a barlang légáramlási viszonyait és esetleg csökkenthetnénk a széndioxid feldusulását.

A nyelő területén levő északi berogyásban a tél folyamán szelelés következtében elolvadt a hó, ezért megbontás szempontjából ezt tartottuk a legalkalmasabbnak. Egy 2 m mély aknát mélyítettünk, melyben az első szabadszelvényü lyukak megjelenésével élénk huzat volt észlelhető.

A közettérszin elérésével egyidőben különféle régészeti-leg érdekes leletekre bukkantunk, ekkor abbahagytuk a további feltárást. A leletekről részletesebben ugyanebben a jelentésben beszámolunk.

93. sz. nyelő:

A nyelő az Alba Regiától É-Ny-ra 100-150 m-re a nyiladékon található meredekfalú berogyás. Amennyiben kapcsolatban van a barlanggal, úgy a Kutyaágban, vagy egy jelenleg még ismeretlen oldalágban csatlakozik a barlanghoz, de lehet hogy független a jelenlegi barlangtól.

Bontása során egy 1,5 m mély aknát mélyítettünk, elértük a kőzetet, mely erősen erodált, de huzat nem észlelhető.

A fennsikon végzett egyéb feltárási munkáink

35. Repeta-zsomboly

Ebben az objektumban már régebben I. zsomboly néven folytattunk feltáró kutatásokat. Azóta a bejárata teljesen akkumulálódott. Az idei évben történt ismételt kibontása miatt kapta a "Repeta" elnevezést. Újabb kutatását a 44-eshez való geológiai és morfológiai hasonlóság, valamint egy analógia felállítása tette indokolttá.

A munkát a bejárat kibontásával és tágitásával kezdtük, melyet most már ácsolattal biztosítottunk a későbbi akkumuláció megakadályozására.

Á zomboly alján ácsolatot kellett építeni a depó részére, csak így lehetett megkezdeni a munkát, melynek során 1,5 m mély aknát mélyítettünk a lazán összeállt kövek közt. Jelenleg kibontakozik egy szélesebb hasadék, de a munkát az eddigi módon sajnos nem lehet folytatni, a depózási hely hiánya miatt. Ennek folytatása csak a felszínre való anyag kiszállítással lehetséges.

63. Löszbabák-barlangja

A 63. sz. nyelő nagyméretű, viszonylag nagy vízgyűjtő területű sűrű növényzettel benőtt berogyás, melyet feltárássra kiszemeltünk. A bontást a nyelő középső szakaszában egy meredek falu mélyedésben végeztük. Három méter mély akna kibontásával sikerült egy járható szelvényű viszonylag szűk 2-2,5 m mély hasadékba bejutni. A hasadék alját a felszínre történő depózással tovább bontottuk és 1 m-es teljes szelvényben történő mélyítésével bejutottunk annak folytatásába, egy 3 m mély 50-60 cm széles hasadékba. A végét cseppkőbekéregződés zárja le, a végétől a bejárat irányában egy kisebb keresztirányú törés található. Ez mentén újabb bontásokkal 2,5-3 m-rel jutottunk lejjebb, ahol jelenleg a hasadék kitágul. Ezen a ponton több irányban alkalmas lenne a bontásra csak a depózási hely hiánya miatt a felszínre kell kitermelni az agyagot.

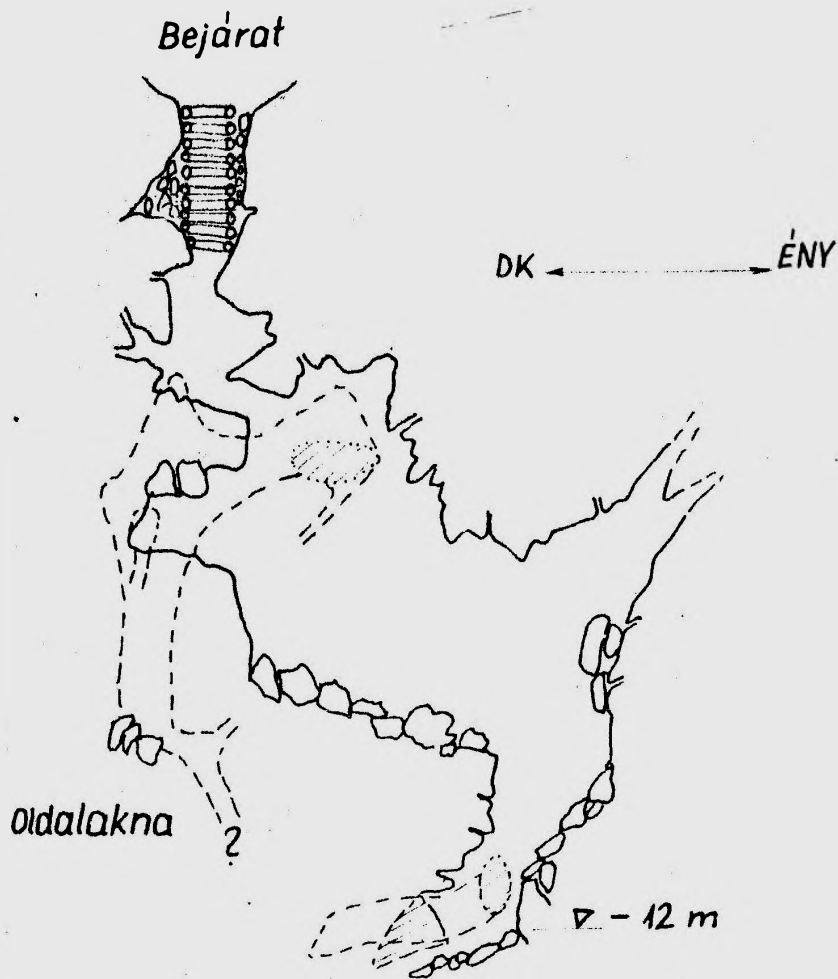
A bejutási helynél egy vízszintes kőzetelválás mentén hasadékkal párhuzamos, attól 70-80 cm-re 1 bő járható méretű aknát fedeztünk fel, amely a jelenlegi bontási helynél csatlakozik be a hasadékba. A bejáratot kutató aknát 3 m mélységig kiácsoltuk. Nevét a bontás alkalmával a kitöltésből előkerült szokatlanul nagy mennyiségű löszbabától kapta.

66. Tavasbarlang

A 66. sz. objektum egy kettős berogyás jelentősebb vízgyűjtő terület nélkül. A mélyebbik kb. 5 m mély meredek falu bozótal benőtt vízgyűjtő részben a kibukkanó triász dachstein ti-

6874

Az I.-63-as, Lőszbabák-barlangjának hosszmetszete

M = 1 : 100

Szerkesztette: Kárpát József

Rajzolta: Szolga Ferenc

1976

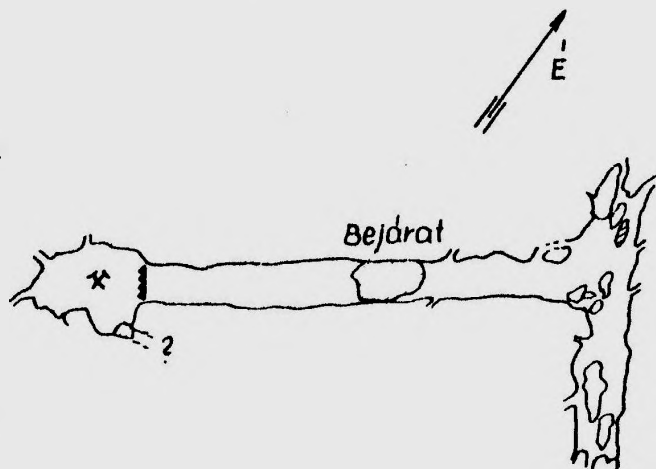
pusu mészke mellett kezdtük meg a bontást. Ezen a helyen már régebben történtek bontási kísérletek, de akkor az volt a vélemény, hogy valószínűleg csak robbantással bontható. Egy méter átmérőjű területen kezdtük meg a munkát, a löszréteg eltávolítása után nagyobb méretű köveket emeltünk ki kötél segítségével. Három méter mély aknát mélyítettünk, melynek alján nyugati irányban egyre több üreget találtunk. Ezt az irányt követve 2-3 m-en keresztül bravuros bontási manőverekkel bejutottunk egy DNy-Ny-i irányú hasadékba, mely kényelmesen járható. Ennek egyik fala mellett függőlegesen egy aknába kb. 4 métert tudunk előre jutni, ahol egy kisebb terem volt. Később a munkát itt folytatva, sikerült az álfeneket átbontanunk.

Az újabb szakaszban több kisebb kürtő és egyenes járatrész után egy kisebb méretű teremből - mely akkor a végpontot jelentette - egy hasadékon keresztül kb. 2-3 m² vízfelületű tó volt látható. Később egy kürtőből fentről leereszkedve sikerült ezt megközelíteni. Akkor a víz mélysége egy belelógatott kötél segítségével mérve 7 m-nek bizonyult. Azóta a víz szintje lejjebb süllyedt és jelenleg egy vízzel feltelt lefelé vezető járat látható.

A 69. sz. objektumot elsősorban a krétarétegsor karsztosodásának tanulmányozására kíséreltük megbontani. Első próbálkozásunk a tavasz folyamán a "nyelőárokban" egy 1,5 m mély kutatóakna kibontásával kezdődött, de ez a munkánk nem vezetett eredményre. Ugyanis többször bebizonyosodott, hogy feltárás szempontjából legbiztosabb a töbör legöregebb szakasza, mely már teljesen inaktív és akkumulálódott, mert itt a legfejlettebb a litoklázis rendszer. Második kísérletünkre a töbör legöregebb pontján egy 4 m mély aknát mélyítettünk, melynek alján egy kis hasadékból élénk légáramlás érezhető. A munka folytatásához biztosítani kell, tekintve, hogy az akna-fal aláhajló.

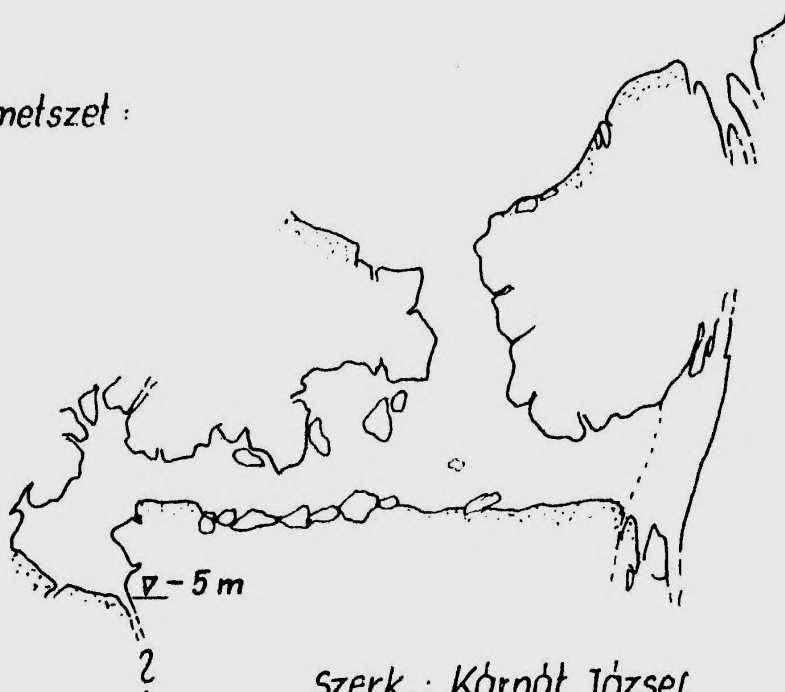
Az 1-16-os víznyelőbarlang

alaprész

M = 1 : 100

hosszmetszet :

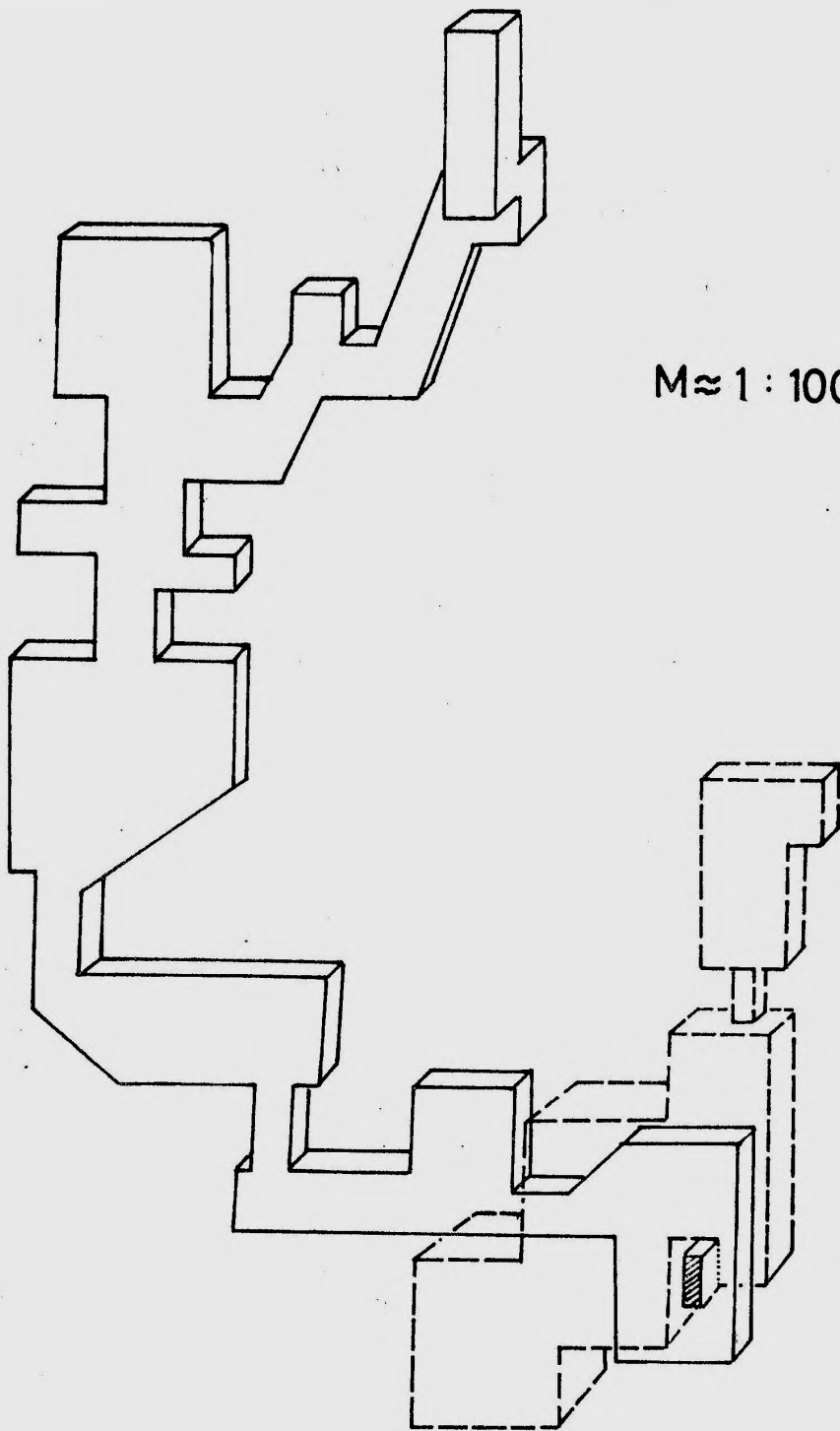

Szerk. : Kárpát József

Rajz : Szolga Ferenc

1976

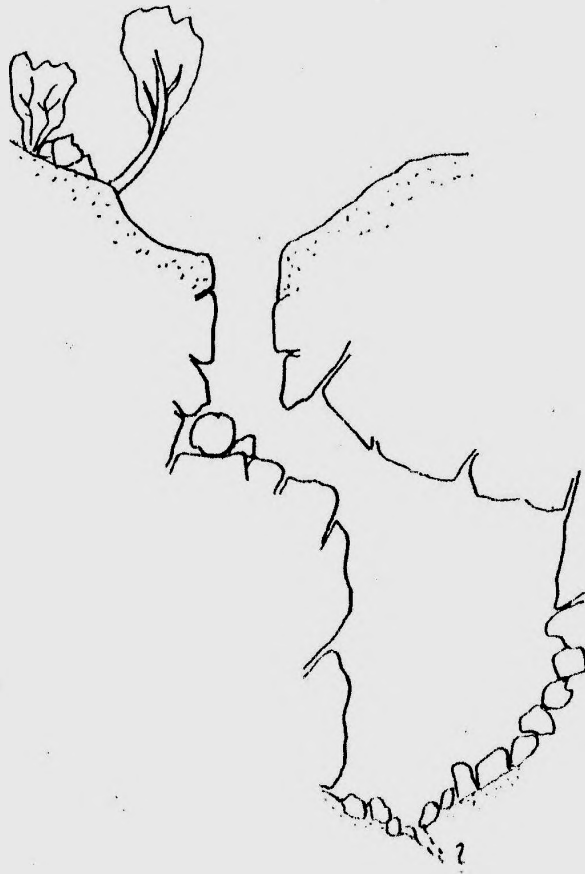
AZ I-65-05 VIZNYELŐBARLANG
(axonometrikus térkép)

$M \approx 1 : 100$

A Kögolyó-barlang hosszmetszete

DNY ← → ÉK

M= 1: 100

zerkesztette: Szolga Ferenc
1976.

74. Körömvesztő-barlang

Nevét egyik kutatótársunk körmétől kapta. Ebben a töbörben lévő rétegben feltárt barlang bejárata besuvadt, ezért most újból kibontottuk a szükségessé vált térképezési munkák miatt. Ezzel egyidőben a töbör területén még egy helyen végeztünk bontást eredménytelenül.

81. Motors-nyelő

Kistérs területén requiéniás kréta mészkőben lévő nyelőt a tavasz folyamán bontottuk meg. Kibukkanó erodált kövek mellett egy 1,5 m mély kutatóaknát mélyítettünk, melynek alján nagy kövek közt karvastagságnyi lyukból időnként huzat észlelhető. Az akna aljában lévő kövek alatt jelenleg agyagkitöltés látható, a további munkát a nagy kövek nehezítik.

Isztiméri Németföldi-nyelők

Isztimér határában az ugynevezett Németföld területén egy ÉNy-DK irányu törésben 3 berogyásból álló karszt objektumot találtunk 1974-ben.

A nyelvők kis fedettségű jura mészkőben találhatók, jelenleg teljesen inaktívak.

Kataszterileg kiesnek a Tési területből. Számunkra a jura rétegsor tanulmányozása szempontjából váltak érdekessé, valamint kis fedettségük és a fennsík többi nyelőitől való formai eltérésük miatt. Az I. számú berogyásban a kibukkanó kőzet mellett a kőzettérszint követve egy 80 cm mély árkot ástunk, jelentősebb eredmény nélkül.

Szarka Gyula